

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

УДК 37.013.42: 378

Зоя Бондаренко

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Проблема дослідження полягає у визначенні нових підходів до організації виховної роботи зі студентами вищої школи на засадах ідей позитивної психології як умови їхнього успішного професійного становлення. Автор на підставі проведених досліджень, опрацювання психолого-педагогічної літератури та власного досвіду виховної діяльності розкриває специфіку виховання студентської молоді. Звернено увагу на волонтерство як соціально-педагогічний ресурс у контексті виховання молоді.

Ключові слова: студенти, виховання, вищий навчальний заклад, підходи, волонтерство, позитивна психологія, громадянська активність, Центр соціальних ініціатив і волонтерства.

Бондаренко З. Современные подходы к воспитанию студенческой молодёжи в условиях высшего учебного заведения.

Проблема исследования состоит в определении новых подходов к организации воспитательной работы со студентами высшей школы на основе идей позитивной психологии как условия их успешного профессионального становления. Автор на основе проведенных исследований, обработки психолого-педагогической литературы и собственного опыта воспитательной деятельности раскрывает специфику воспитания молодёжи. Обращено внимание на волонтерство как социально-педагогический ресурс в контексте воспитания молодёжи.

Ключевые слова: студенты, воспитание, высшее учебное заведение, подходы, волонтерство, позитивная психология, гражданская активность, Центр социальных инициатив и волонтерства.

Нинішні процеси національного відродження в Україні, інтеграція держави до європейського та світового співтовариства потребують посиленої уваги суспільства до виховання української молоді, зокрема студентства. Зрозуміло, що на виховний процес у вищих навчальних закладах покладають вагомі завдання, пов'язані зі створенням умов для успішної соціалізації й самореалізації

особистості в інформаційному суспільстві, формуванням критичного мислення, набуттям навичок комунікації та спільної взаємодії й співпраці, навичок поведінки в сучасному непростому цифровому середовищі тощо. Окрім зазначених навичок і широкого спектра компетенцій, які б сприяли формуванню конкурентоспроможного, високоосвіченого фахівця, у випускника вишу мають бути добре розвинуті й особистісні якості – творчість, старанність, мудрість, сміливість, ініціативність, толерантність та лідерство.

Нинішня студентська молодь залишається носієм нових поглядів, нового стилю життя й поведінки, рушійною силою соціальних змін. Зважаючи на це, одним із основних завдань може бути аналіз здобутків у виховній роботі, удосконалення навчально-виховного процесу, сприяння професійній і соціальній зрілості студентів, включаючи можливості організаційно-виховної роботи з цією категорією. Нова молодь, яка на «ти» з найновішими комп'ютерними технологіями, яка прагне отримувати не одну вищу освіту, яка знаходить можливість працювати, проживати в цивільному шлюбі, творчо розвиватись, відвідуючи додаткові семінари, заняття школи волонтерів тощо, потребує і нового ставлення до себе, а отже, і пошуку нових форм роботи в спільній взаємодії «студент-викладач», нових підходів у виховному впливі.

Метою дослідження є аналіз особливостей виховної роботи зі студентською молоддю в умовах вищого навчального закладу на засадах ідей позитивної психології як умови її успішного професійного становлення. З огляду на наукові дослідження з проблеми організації виховної роботи зі студентською молоддю у світлі ідей позитивної психології в останні роки можна зазначити, що практики використання результатів досліджень позитивної психології в цій галузі ще недостатньо. Зрозуміло, що стратегія виховної діяльності щодо розвитку та самореалізації особистості студента має вибудовуватися згідно з основними завданнями вищої школи, серед яких важливими є питання їх професійної й особистісної підготовки, використання потенціалу гуманістичної педагогіки і психології.

Виховання або соціалізація студентів посідає важливе місце в теорії і практиці діяльності вищої школи, оскільки є однією з найгостріших проблем, визначає перспективи розвитку професійної налаштованості і соціально-педагогічної практики молоді. Зрозуміло,

що необхідно сприяти активному й творчому включенню молодого покоління в процес формування матеріальних і духовних благ. У студентські роки молоді люди найбільш активно долучаються до цінностей культури, здобувають навички діяльності, інтенсивно розширюють коло спілкування. На думку Н. Волкової, завдання виховання завжди включає в себе завдання організації спеціальної провідної діяльності, яка слугує виховній меті. У студентському віці – це навчально-професійна діяльність. Студентський вік охоплює і юнацький період, і частину дорослого етапу розвитку і становлення людини. Цей вік характеризується найбільш сприятливими умовами для психологічного, біологічного і соціального розвитку. У цей період найвища швидкість пам'яті, реакції, пластичності у формуванні навичок. В особистості на цьому етапі домінують становлення характеру та інтелекту. Активно розвиваються морально-ціннісні й естетичні почуття. Швидко освоюються соціальні ролі дорослого. Формуються і закріплюються схильності та інтереси. Визначаються життєві цілі й прагнення [3, с. 235].

Аналіз досліджень останніх років свідчить про зростання інтересу до процесу виховання чи соціалізації особистості як наукової проблеми у працях представників різних наукових шкіл та напрямів (Е. Дюркгейм, Ч. Кулі, Дж. Мід, Т. Парсонс, П. Сорокін та ін.). Міждисциплінарний характер наукового аналізу проблеми відображено в працях із філософії (С. Азаренко, В. Андрущенко, М. Горлач, Г. Заїченко, І. Кальний, М. Рагозін, В. Сагатовський, О. Харчев та ін.), соціології (В. Волович, І. Кон, В. Піча, Г. Смелзер та ін.), психології (К. Абульханова-Славська, Б. Ананьєв, Л. Анциферова, О. Асмолов, О. Бодальов, Г. Костюк, О. Леонтєв, А. Петровський, Д. Фельдштейн та ін.), педагогіки (В. Бочарова, Б. Вульф, І. Грязнов, В. Лозова, Н. Лавриченко, Л. Міщик, Г. Пустовіт, І. Ящук).

Серед сучасних українських і російських науковців, які досліджують сутність соціалізації, особливості її перебігу в трансформаційних умовах, актуальними є напрацювання соціальних психологів (Г. Андреева, Н. Коваліско, Б. Паригін, А. Реан та ін.), соціальних педагогів (Т. Алексеєнко, О. Безпалько, І. Зверєва, А. Капська, Г. Лактіонова, А. Мудрик, Ж. Петрочко, С. Савченко, Н. Сейко, С. Харченко та ін.). Проблема формування морального досвіду і ціннісних орієнтацій, базової культури як основи

соціалізації особистості стала предметом досліджень І. Беха, О. Газмана, І. Мартинюка та ін. Значну увагу розкриттю соціального середовища як фактора соціалізації особистості приділяли дослідники теорії і практики процесу соціального виховання студентської молоді: О. Безпалько, Н. Заверико, І. Зверева, А. Капська, Н. Лавриченко, С. Литвиненко, Г. Локарева, О. Лукач, Л. Міщик, І. Мигович, В. Петрович, О. Песоцька, В. Поліщук, Ю. Поліщук, В. Радул, С. Савченко, В. Тименко, С. Харченко, С. Шашенко, В. Юрченко та інші.

Зокрема, процес соціалізації студентів у вищому навчальному закладі досліджували М. Галагузова, Н. Голованова, А. Ковальова, І. Ліпський, М. Шилова та інші. За останнє десятиліття різним питанням соціалізації студентів присвячено ряд дисертацій українських і російських учених: науково-теоретичним засадам соціалізації студентської молоді (С. Савченко), соціалізації студентів-першокурсників у вищому педагогічному навчальному закладі (Л. Дябел); соціалізації студентів засобами мовних комунікацій (І. Курлішук), діяльності студентських волонтерських груп, об'єднань (З. Бондаренко, Т. Лях); педагогічним умовам формування соціальної компетентності студентів у процесі їхньої професійної підготовки (Н. Малюткіна), педагогічним умовам соціалізації студентів мистецьких педагогічних спеціальностей (Г. Овчаренко); соціалізації студентської молоді у виховному процесі вищого навчального закладу (О. Севастьянова), соціальній адаптації студентів (В. Стрельцова). Попри досліджувані проблеми виховання, соціалізації студентів, все ще залишаються не до кінця вивченими інноваційні форми виховної роботи, підходи до визначення багатьох педагогічних дефініцій, які набули вже іншого значення, ужитку тощо.

Зважимо на те, що молодь функціонує в надзвичайно складному й динамічному соціумі, який є не просто середовищем її існування. Він постає перед людиною у формі різноманітних за суспільно значущою спрямованістю соціально-моральних завдань, які мусять бути більш чи менш успішно розв'язані кожним членом суспільства. Тому зараз чітко треба з'ясувати, які з цих завдань ставить соціум не тільки перед молоддю взагалі, а й перед кожною окремою молодою людиною, аби допомогти їй виробити єдино правильну індивідуальну життєву програму. У цьому слід вбачати сплановані,

чіткі дії тих, хто має безпосереднє відношення до організаційно-виховної роботи в умовах вузу: проректорів з гуманітарної освіти та виховання, заступників деканів з виховної роботи, кураторів та викладачів. При цьому вища школа як соціальний інститут виступає важливим фактором мікросередовища, індивідуалізує процес соціалізації й відіграє в ньому пріоритетну роль [1, с. 12].

У науково-педагогічній літературі існують різні визначення поняття виховання. Дослідники Н. Бордовська, А. Реан розуміють виховання як процес взаємодії суб'єктів виховної системи для забезпечення умов активного освоєння і відтворення особистістю системи соціальних цінностей і норм, властивих як нації в цілому, так і окремим її складовим елементам (соціальним групам, родинам, окремим особистостям); це практико-перетворювальна діяльність вихователів, спрямована на зміну психічного стану, світогляду і свідомості, знання і способу діяльності, особистості й ціннісних орієнтацій вихованця. Специфіку виховання можна простежити у визначенні мети і позиції вихователя стосовно вихованця. При цьому вихователь враховує єдність природної, генетичної, психологічної і соціальної суті вихованця, а також його вік і умови життя. Важливо розуміти під вихованням передачу соціального досвіду і світової культури; виховний вплив на людину, групу людей або колектив (прямий і непрямий, опосередкований); організацію способу життя і діяльності вихованця; виховну взаємодію вихователя і вихованця; створення умов для розвитку особистості вихованця, тобто надання йому допомоги і підтримки у випадку сімейних проблем, труднощів у навчанні, спілкуванні або професійній діяльності [5, с. 283].

У сучасній науці проблема соціалізації особистості студента розглядається в кількох напрямках: а) формування особистості студента, який здатний успішно виконувати функції громадянина держави; б) формування особистості студента, який повинен оволодіти нормами моралі свого народу, його національними традиціями і навчитися використовувати їх у своїй практичній діяльності; в) формування особистості студента, відкритого новому досвіду, толерантного до ситуації неоднозначності, здатного вирішувати складні життєві колізії; г) формування соціально активної особистості студента, який готується до виконання у суспільстві активної життєвої позиції [1; 2; 3; 4; 5].

Загальновідомо, що на кожному етапі розвитку суспільства формується специфічний набір і структура цінностей, які сприяють перетворенню соціальних норм та ідеалів на особистісні принципи життєдіяльності. Дослідник О. Лукач вважає, що це відбувається через трансформацію особистістю власної системи поглядів на життя та моральні цінності, засвоєння культури людських відносин, формування життєвого ідеалу, власної моделі моральної поведінки [4, с. 402]. Педагогові вищої школи слід зважити на досить поширену стереотипну думку, згідно з якою старше покоління є носієм справжніх цінностей, життєвих смислів, стійкості, з якими періодично «сперечаються» нові покоління. Однак відомо, що молодь в усі часи прагне одного – утвердити себе в цьому світі. Просто для кожного нового покоління цей світ завжди різний, і утверджувати себе доводиться по-різному.

Загальновідомо, що на кожному етапі розвитку суспільства формується специфічний набір і структура цінностей, які сприяють перетворенню соціальних норм та ідеалів на особистісні принципи життєдіяльності. Це відбувається через трансформацію особистістю власної системи поглядів на життя та моральні цінності, засвоєння культури людських відносин, формування життєвого ідеалу, власної моделі моральної поведінки.

У сучасній психолого-педагогічній науці спостерігається значне тяжіння до категорії «цінності». Для педагогів важливо звернути увагу на поняття «особистісна цінність» з огляду на виховну практику навчального закладу. На думку І. Беха, поняття «цінності», що формувалося в цей час, досить широке: усе, що може цінувати особистість, що є для неї значущим і важливим. При визначенні цього поняття, зрозуміло, враховується його соціальна і психологічна природа. Цінності стають виховним фактором завдяки тому, що перетворюються на внутрішні мотиви поведінки особистості. Вони виступають унормованими утвореннями, певними внутрішніми приписами. Ці останні, зі свого боку, завдають необхідну чи бажану поведінку. Але ж її можливо задати й інакше: у вигляді ідеалу, взірця для наслідування. При цьому, якщо ідеалом слугує людина, яка обрана такою тому, що виконує відповідні норми, то ми маємо можливість лише у формі завдання однієї й тієї самої норми чи сукупності норм [1, с. 245].

Педагогові вищої школи слід зважити на досить поширену стереотипну думку, згідно з якою старше покоління є носієм справжніх цінностей, життєвих смислів, стійкості, проти яких періодично протидіють нові покоління. Звідси – постійні розмови про специфічну молодіжну субкультуру, та нарікання спеціалістів на нерозуміння ними сучасної молоді. Однак відомо, що молодь в усі часи бажає одного – утвердити себе в цьому світі. Просто для кожного нового покоління цей світ завжди різний, і утверджувати себе доводиться по-різному.

Додамо лише, що соціальними передумовами прийнято вважати наявні в суспільстві ідеологічні утворення та соціальні інституції, які «задають» і трансплюють суб'єкту об'єктивні смисли його існування. Форми, у яких передаються ці потенційні визначальні чинники особистісних цінностей, різноманітні. Вони містяться у філософських поглядах, у творах літератури й мистецтва, у зведеннях законів, у системах нагород, заохочень і покарань, у традиціях, у громадській думці тощо аж до педагогічних вказівок на те, що «добре» і що «погано». Усе перелічене може бути усвідомлене як об'єктивно фіксовані засоби та форми роботи суспільства взагалі і професорсько-викладацького й кураторського складу зокрема, над формуванням цінностей особистості в контексті виховання студентів кожного навчального закладу.

Зрозуміло, що прагнення особистості реалізувати себе через свою професійну діяльність є однією з основних людських цінностей. Тому зміцнення й підтримка цього прагнення мусить виступити основним завданням професійної освіти. Залучення студентів до розробки своєї освіти може, з одного боку, зміцнювати професійну мотивацію, а з іншого – слугувати зразком для побудови життєвої і професійної стратегії. У цьому зв'язку надзвичайно важливо, щоб із ранніх етапів професійного становлення студенти почали осмислення свого ціннісного простору, побачили його зв'язок із цілями й завданнями обраної професії, а також були залученими до спеціально організованої роботи з розвитку своїх смислових та професійних орієнтирів [1, с. 233]. Такою роботою може бути волонтерська діяльність студентів під час навчання у вищому навчальному закладі. Розв'язання питання підготовки студентів до майбутньої професії засобами волонтерської роботи можливе за умови

переосмислення теоретичних засад організації волонтерської роботи в навчальному закладі, а також визначення мети, змісту навчання волонтерів у контексті особистісно орієнтованої парадигми освіти. Сьогодні велика кількість студентів займається волонтерською роботою, сформовано її оптимальну модель в умовах ВНЗ, що включає ефективні механізми залучення та відбору, навчання та моніторингу, супервізії, інтервізії та заохочення, які є основними етапами діяльності волонтерів. Нагромаджено позитивний досвід волонтерської роботи з дітьми-сиротами та дітьми з особливими потребами, з дітьми-переселенцями зі сходу України у Дніпропетровському національному університеті ім. О. Гончара завдяки створенню громадського об'єднання в структурі вищого навчального закладу – Центру соціальних ініціатив і волонтерства [2, с. 50-59; 5, с. 228].

Аналіз сучасної соціальної ситуації дає змогу стверджувати, що неефективний стан вихованості молодого покоління зумовлений і нинішньою освітньою системою. Не знаючи всієї складності емоційно-чуттєвої сфери, педагоги та куратори вищої школи самі культивують у вихованців позицію, за якої вони не є господарями власних переживань, а отже, і власних дій. У результаті в молодих людей формується переконання, що відповідальність за них несуть інші. Маємо деякі відповіді студентів з опитування, коли куратор спілкується зі студентами виключно засобами Інтернету. А для людини має цінність лише пережите в почуттях, побачене у дії, почуте наочно. Йдеться про почуття, які просвітлені розумом, і завдяки цьому морально збагачують особистість, роблять її носієм Істини, Добра й Краси. Тому полум'яний заклик вітчизняного класика, чиє ім'я носить ДНУ, Олеся Гончара: «Бережіть собори душ своїх» лишається актуальним і до сьогодні. Лише за цієї умови людина може бути мірою всіх речей, мірою розумною, мірою духовною. Своєю високою духовністю людина має змінити навколишній світ. Така філософія має бути закладена в зміст сучасної виховної роботи зі студентами у вузі.

Опитування, яке проводилося серед 118 студентів старших курсів ДНУ ім. Олеся Гончара (факультети психології і біології, екології та медицини), дало можливість організаторам виховного процесу у вищій школі, педагогам і кураторам вищої школи проаналізувати характерні тенденції життя студентів та визначити

головні пріоритети у виховній роботі з ними. Приємно те, що студенти є найбільш чутливі до всіх соціальних перетворень, які відбуваються в сучасному суспільстві, тримаються активної життєвої і громадянської позиції. Але хвилює те, що серед них значна кількість є соціально байдужими, наприклад, до надання допомоги військовослужбовцям у зоні АТО, до волонтерства в центрі «Вокзал-Дніпро», до проявів деструктивної поведінки окремих однолітків. Деякі відповіді були такого плану: це «...мене не стосується», «реагую в залежності від ситуації», «інколи можу зробити зауваження», «не звертаю уваги», «я не в політиці», «у мене немає часу» тощо. Прикро, що соціальна апатія для багатьох молодих людей стала нормою життя.

На запитання анкети «На Вашу думку, що ж треба робити для подолання негативних явищ серед студентської молоді?» майже всі опитувані (79 %) були однастайні в думці: «Профілактичні заходи, соціально-педагогічні та просвітницькі тренінги, бесіди, фільми, лекції, громадська робота та участь у волонтерській діяльності, самоврядуванні». Дехто з опитуваних наполягав на більш суворому контролі щодо поведінки студентів, особливо в гуртожитках. Але були й такі, хто стверджував, що «все одно це жодних позитивних результатів не дасть...». Логічним у контексті виховання ставилося запитання щодо ролі студентського самоврядування в колективі. Виходячи з опитування, можна сказати, що «ніякої справжньої ролі студентське самоврядування не відіграє» (77 %), бо опитувані навіть не знали про існування студентської ради, про її склад, напрями роботи, клуби тощо. Окремі респонденти (14 %) відзначали роль студентської ради виключно лише у вільний час, в організації дозвіллевих молодіжних заходів, та лише 9 % опитаних відзначили її позитивний вплив. Безумовно, що необхідно вдосконалювати діяльність органів студентського самоврядування, і це має йти від самих студентів.

Стосовно запитання «Чи потрібна, на Ваш погляд, організація виховної роботи зі студентами у вузі?» студенти відповіли, що «так» – (96 %), але з оговоркою, що вона повинна бути дуже цікавою, інноваційною, та її «має бути в міру», а також «виховання має бути прихованим процесом, а не на засіданні кафедри, вченої ради тощо», 1 % – «так, але з тими, хто цього потребує». «Не потрібною, бо вона безкорисна» визначили 3 % опитуваних.

Під час опитування ми намагалися з'ясувати можливості впливу педагогів вищої школи, кураторів на формування загальної культури студентів. Ось характерні відповіді: «Куратор дає життєві знання, допомагає вирішити проблеми, які виникають, але великого впливу на особистість він не має» – (34 %). 41 % студентів зовсім не відповіли на це запитання. Також дехто з опитуваних (21 %) відзначив, що куратор зовсім не знає про їх існування. Лише 4 % опитаних студентів дуже схвально відгукнулися про свого куратора.

Сприйнятливою була відповідь студентів на запитання «Який стиль взаємовідносин між студентами і викладачами домінує у Вашому колективі (авторитарний, демократичний, ліберальний, авторитетний, інший)?»: 89 % відзначили демократичний стиль взаємовідносин; 6 % – авторитетний; 5 % – ліберальний. Авторитарний стиль у відповідях відсутній зовсім, що свідчить про достатню гуманізацію у взаєминах між студентами і викладачами. Як бачимо з результатів опитування, важлива роль у вихованні студентської молоді належить саме педагогам з високим рівнем майстерності та гідністю.

На запитання «Відзначте, будь ласка, цифрою від 1 до 5 (1-min, 5-max) Ваш рівень вихованості та загальної культури» ми отримали такі результати: найвищим балом (5) відзначили свій рівень вихованості 23 % опитаних студентів, високим (4) – 74 %; 3 % – середнім балом (3). Невихованими не вважав себе ніхто. Зауважимо, що проблема вихованості є досить складною психолого-педагогічною проблемою для практиків організації виховного процесу. Так, для оцінки результатів виховного процесу необхідно мати чітке уявлення про вимірювання рівнів вихованості студентів, їхньої свідомості, поведінки; виявити зміни в поведінці в результаті виховних впливів; з'ясувати найбільш ефективні форми і методи виховання. Без цього неможливо об'єктивно оцінити ефективність і якість проведеної виховної роботи, її впливу на колектив загалом і на кожного студента зокрема.

Розуміємо, що складність процесу виховання зумовлена тим, що результати його не завжди винагороджують вихователя в очікуваний час, і лише згодом можна говорити про результативність виховного впливу педагога, яка виявляється у вихованості його підопічних. Н. Волкова трактує поняття вихованості як комплексної властивості особистості, яка характеризується наявністю і рівнем сформованості

у неї суспільно значущих якостей, зазначаючи при цьому, що серцевину вихованості становлять моральні якості (рівень набутого морального досвіду, моральної зрілості). А рівнем вихованості вона вважає ступінь сформованості у вихованця відповідно до вікових можливостей найважливіших якостей особистості, які є показниками вихованості [3, с. 213].

Відомо, що результати процесу виховання є різні, бо залежать від індивідуальних особливостей вихованців, їх ставлення до навколишнього світу, до однолітків, батьків, педагогів, спрямованих на них виховних впливів. Критерієм вихованості кожної особистості є не лише знання законів, правил, норм поведінки, а особливості конкретних дій відповідно до визнаних норм і правил. Такі критерії не можуть бути універсальними. Бо в кожному конкретному соціальному середовищі є свої норми і правила, а отже, і рівень оцінки вихованості людини. При цьому слід зважати на вік, рівень соціального досвіду людини та інше. Приблизно рівень вихованості характеризують словами: високий, середній, низький. Скористаємося трактуванням поняття критерій оцінки виховання – ознаки, на основі яких роблять висновок про рівні вихованості людини, оцінюють результати виховного впливу. Критерії визначення ефективності виховного впливу студентського колективу, за Н. Волковою, об'єднують у такі групи: критерії оцінки організаційної будови і складових студентського колективу; критерії оцінки змісту виховної діяльності студентів, колективу, рівня його впливу на особистість студента; критерії визначення характеру міжособистісних відносин; критерії незалежної оцінки особистості членами колективу [3, с. 214]. У центрі – особистість і колектив.

У сучасній психологічній науці з'явився новий напрям досліджень особистості, пов'язаний із визначенням особистісних факторів позитивного функціонування людини, що забезпечують її суб'єктивне, психологічне та соціальне благополуччя. Вітчизняні вчені Е. Носенко і І. Аршава [6] розглядають такі основні аспекти, які цікавлять дослідників у галузі позитивної психології, зокрема, роль позитивних емоцій у життєдіяльності людини (Фредріксон), «позитивні риси характеру» (character strengths), психологічні ознаки істинного щастя (autentic happiness) – суб'єктивне благополуччя, соціальне благополуччя тощо, а також новітні досягнення в галузі позитивної психології, які дають уявлення про перспективність цього

напряму [6, с. 212]. На їх думку, під впливом позитивних емоцій завдяки ефекту розширення мисленнєвої і поведінкової активності людини, позитивні емоції можна розглядати як важливий фактор, що формує нові ресурси поведінки людини.

Провідна сучасна дослідниця в галузі позитивної психології Фредріксон та її колега Томас Джойнер у 2002 році продемонстрували феномен формування нових ресурсів під впливом позитивних емоцій у процесі проведення оригінального емпіричного дослідження. Вони провели п'ятитижневе спостереження за поведінкою досліджуваних, під час якого останнім пропонувалось креативно виконувати серію завдань, пов'язаних із подоланням певних ускладнень. Дослідники встановили, що початкові рівні позитивних емоцій виявились гарним фундаментом для прогнозування загального розширення і збагачення можливостей креативного вирішення проблем. Ці зміни в поведінці, зі свого боку, зумовили появу подальших позитивних емоційних переживань. Контролювання початкових рівнів позитивних емоцій і рівня вирішення певних проблем виявило таку закономірність: позитивні емоції розширюють можливість позитивного вирішення із ситуації. Ці результати зберігались тільки для позитивних емоцій, для негативних їх не було встановлено. Отже, позитивні емоції можуть допомагати породжувати нові ресурси, підтримувати почуття вітальної енергії і відкривати перспективи для використання більших ресурсів, що дасть можливість отримувати позитивні емоції студентам від власних дій, позитивних справ [6, с. 217-218].

Поява нової професії корекційного педагога й, відповідно, нового напряму підготовки студентів не могла не викликати появи нових наукових досліджень, присвячених формам і методам навчання і виховання з урахуванням специфіки нової професії й вимог до неї. Ця проблема знайшла своє відображення в працях вітчизняних та зарубіжних учених. Серед них насамперед слід назвати О. Безпалько, В. Бочарову, Б. Вульфову, І. Звереву, А. Капську, С. Литвиненко, Л. Міщик, В. Петровича, С. Харченка. У структурі професійної підготовки дослідники виділяють педагогічний, психологічний і управлінський аспекти, що ґрунтуються на засадах позитивної психології. Одна з найважливіших концептуальних ідей полягає в тому, що такі види професійної діяльності, як корекційна робота, соціальна допомога та

послуги, розглядаються як види соціально-педагогічної діяльності та є її конкретними втіленнями у вигляді технологій. Продуктивності професійної підготовки можна досягти, орієнтуючись, передусім, на особистісний потенціал студентів, їх активність.

Сьогодні гостро стоїть проблема підготовки педагогічних кадрів до результативної виховної роботи, метою якої є активна участь молоді в розбудові суспільства, її професійна компетентність і громадянська позиція. Узагальнення і вивчення досвіду таких зарубіжних країн, як США, Німеччина, Велика Британія, де протягом тривалого часу накопичувався досвід, існують певні традиції, досягнення в соціальній сфері, і його творче застосування сприятиме вирішенню важливих завдань з реформування системи вищої освіти, сприяння розвитку молоді, втіленню у життя концептуальних положень законів України «Про вищу освіту», «Про соціальну роботу з дітьми та молоддю», «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», «Про волонтерську діяльність» тощо [7, с. 3].

Аналіз цих думок дає підстави для висновків щодо використання накопиченого в зарубіжній теорії і практиці соціальної роботи оригінального і досить ефективного теоретичного і практичного досвіду соціальної, психологічної, професійної та економічної підтримки студентів, їхньої успішної адаптації до умов університетського середовища. Осмислення і належна оцінка цього досвіду, впровадження окремих його елементів у навчальних закладах України, і зокрема в закладах, які ми представляємо, сприятиме розвитку нових педагогічних підходів до вирішення проблем професійного, соціального й особистісного становлення студентської молоді.

Отже, організація виховної роботи в структурних підрозділах вищого навчального закладу потребує постійного вдосконалення, пошуку і приведення в дію нових форм впливу на студентів, відпрацювання нових методик, використання напрацьованих підходів до виховання: особистісно орієнтованого, гуманістичного, філантропічного, діяльнісного тощо. Разом із тим, потрібно активізувати традиційні види діяльності, збереження досягнень минулого. Виховання повинно носити творчий характер, орієнтуючись на проблеми, пов'язані зі специфікою кожного навчального закладу. Надзвичайно важливе завдання адміністрації

ВНЗ і органів самоврядування полягає у створенні належних умов для розвитку та задоволення культурних потреб студентів, для їх самореалізації. Випускники університету мають бути не просто компетентними спеціалістами, а людьми творчими, духовно багатими, із демократичним світобаченням, дієвими і активними.

Подальшого наукового дослідження потребують питання розробки педагогічного моніторингу організаційної і виховної діяльності кураторів академічних студентських груп.

Література

1. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. Кн. 2: Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади: [навч.-метод. посіб.] / І. Д. Бех. – К.: Либідь, 2003. – 344 с. **2. Бондаренко З. П.** Модель організації волонтерської роботи в умовах вищого навчального закладу / З. П. Бондаренко // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2007. – №4. – С. 50-59. **3. Волкова Н. П.** Педагогіка: [посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / Н. П. Волкова. – К.: Академія, 2001. – 576 с. **4. Лукач О. М.** Ціннісні орієнтації сучасної студентської молоді / О. М. Лукач // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: зб. наук. праць. – Вип. 13. Книга 2. – Кам'янець-Подільський: Видавець Зволейко Д. Г., 2009. – С. 402-410. **5. Менеджмент** волонтерських груп від А до Я: [навч.-метод. посібник] / [за ред. Т. Л. Лях; авт.-кол. З. П. Бондаренко, Т. В. Журавель, Т. Л. Лях та ін]. – К.: Версо-04, 2012. – 288 с. **6. Носенко Е. Л.** Сучасні напрями зарубіжної психології: психологія особистості: [підручник] / Е. Л. Носенко, І. Ф. Аршава. – Дніпропетровськ: Вид-во ДНУ. – 2010. – 264 с. **7. Тименко В. М.** Педагогічні засади соціальної роботи із студентською молоддю у вищих навчальних закладах США: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.05 «Соціальна педагогіка» / В. М. Тименко. – К., 2005. – 23 с.

SUMMARY

Bondarenko Z. Modern approaches to the education of students in terms of higher education.

The article contains analysis of the new approaches based on the positive psychology backgrounds which are used in students' upbringing in the context of their professional formation. The article states that educational activities for students' personal development in the university should be fulfilled within the main socio-cultural statements and assumptions of our time: the main activity of humans, the norm of their of lives should be a solution to moral problems. For many people this position seems an unusual but probably a correct one.

The author argues that current troubles that occur in spirituality, aggression, cruelty and ill-breeding of youth, slander, and disrespect for the elder generation, immorality, and conflict with the law etc. are the result of neglecting this postulate. All the efforts should be aimed at organizing life of youth according to a clever plan and focusing on the creation of models of their own positive behaviour, full of positive spiritual values. The purpose of our study is a theoretical and practical analysis of educational work with students' features in terms of higher education based on the ideas of positive psychology considered as a condition for their successful professional development.

In the context of educational work in the university volunteering is observed to become a powerful social and educational resource. The article deals with the foundations of volunteer activities in terms of higher education institutions. The results of research methodology which feature a volunteer student as a subject of public activities, his/her personal life style connected with mercifulness and righteousness, the fact of the resource potential of volunteering as social pedagogical practice, the role of leader coordinators as future professionals in the field of education have been demonstrated. The main forms of activities of a volunteer centre of higher education have been revealed. Actual services provided by volunteer students to people in need have been defined and analysed. Volunteering in the student team becomes a resource for social and educational practices, an organization brand, an individual lifestyle of students, and a model of professional formation of future experts in the field of education and applied psychology.

Key words: students, upbringing, university, approaches, volunteering, positive psychology, public activity, volunteer student, social partnership, social pedagogical practice, Centre of social initiatives and volunteering.

УДК 378.091:004.4

Владислав Величко

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІКТ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ, ФІЗИКИ ТА ІНФОРМАТИКИ

У статті висвітлено питання використання сучасних комп'ютерних технологій і засобів телекомунікаційної взаємодії, що відкриває нові перспективи в процесі вдосконалення системи освіти. Зокрема, розглянуто сучасні підходи використання ІКТ у процесі підготовки майбутніх учителів математики, фізики та інформатики. Аналіз науково-педагогічних досліджень дозволив виділити основні підходи до використання ІКТ у навчальній діяльності як в напрямі вимог до організації освітньої діяльності,